

Natt och dag

Varför går solen upp i öster
och ner i väster?

Du behöver:

- en snurrstol
- en stark golvlampa eller ficklampa

Det handlar om: natt, dag, soluppgång, solnedgång, väderstreck, öster, väster, norr och söder.

Så här gör du:

1. Fundera över var solen är på natten och rita teckningar som visar vart ni tror den tar vägen när det är natt. Därefter är det dags att själva undersöka saken.
2. Börja med att tända en stark golvlampa och låtsas att den är solen.
3. Välj ut något barn som ska föreställa jorden och sitta på en snurrstol framför lampan.
4. Berätta att "Nu ska vi låtsas att lampan är solen och ditt runda huvud är jordklotet. Där dina ögon är – där bor du".
5. Starta genom att snurra stolen så att barnets nacke är vänd mot lampan (solen) och förklara att huvudet ska vara helt stilla.
6. Snurra sakta på stolen moturs $\frac{1}{4}$ varv. Berätta att det är morgon och solen syns i vänstra ögonvrån. Solen går upp.
7. Snurra stolen ytterligare $\frac{1}{4}$ varv. Nu har det gått 6 timmar och det är lunch. Solen syns i söder, det vill säga mitt framför ögonen i näsans riktning.

◀ Att himlen blir röd vid solens upp- och nedgång beror på att ljuset färdas en längre väg genom jordens atmosfär.





En lampas sken som träffar ansiktet ger en tydlig upplevelse av hur solljuset flyttar sig över jordytan.

8. Fortsätt att vrida stolen ytterligare $\frac{1}{4}$ varv och förklara att det blivit kväll och nu ser ni i den högra ögonvrån solen gå ner.
9. Vrid en sista gång $\frac{1}{4}$ varv. Då blir det natt och solen syns inte alls.
10. Berätta att vi har olika väderstreck som heter öster, väster, norr och söder. Solen går alltid upp i öster och ner i väster.

Natt och dag är ett självklart fenomen för alla barn och därför har de flesta en ganska praktisk syn på solens upp- och nedgång. Några vanliga reflexioner är ”Det blir natt för att man ska kunna sova” eller ”det blir dag för att man ska äta och leka”.

Det enklaste och mest pedagogiska sättet att förklara hur rörelsen går till är att låta barnets eget huvud få föreställa jorden. Syftet är att förklara att det är jorden (barnets huvud) som rör sig och att solen alltid finns på samma plats. I modellen med snurrstolen ser man solen som när man har blicken vänd mot söder. Det är då vi ser att solen går upp i den vänstra ögonvrån och ner i den högra ögonvrån.

Klockan 12 på dagen står solen rakt fram, det vill säga rakt söderut. Så är fallet för alla länder på det norra halvklotet. I länder på den södra sidan av jorden blir det tvärt om. I till exempel Australien och Nya Zeeland står solen rakt norrut klockan 12 på dagen.